

**AKTUALIZÁCIA
VÝCHODISKOVEJ SPRÁVY SLOVENSKEJ REPUBLIKY
K DOHOVORU O ODSTRÁNENÍ VŠETKÝCH FORIEM DISKRIMINÁCIE ŽIEN**

Úvod

1) Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien bol v mene bývalej Československej socialistickej republiky podpísaný dňa 17. júla 1980. S jeho textom vyslovilo súhlas Federálne zhromaždenie ČSSR a následne ho prezident ČSSR ratifikoval s výhradou, že ČSSR sa v súlade s odsekom 2 článku 29 Dohovoru nepovažuje byť viazaná jeho odsekom 1 článku 29. ČSSR bola toho názoru, že prípadné spory o výklad alebo vykonávanie tohto Dohovoru sa majú riešiť prípadným rokovaním medzi stranami sporu, prípadne iným spôsobom, na ktorom sa strany sporu dohodnú. Ratifikačná listina bola uložená u generálneho tajomníka OSN, depozitára Dohovoru, dňa 16. februára 1982. Na základe ustanovenia článku 27 ods. 1 nadobudol Dohovor platnosť pre Československú socialistickú republiku dňom 18. marca 1982. Text Dohovoru bol vyhlásený vyhláškou ministra zahraničných vecí publikovanou v Zbierke zákonov pod č. 62 z roku 1987.

V dôsledku sukcesie po bývalej Českej a Slovenskej Federatívnej Republike (predtým Československej socialistickej republike / Československej republike) sa Slovenská republika stala zmluvnou stranou Dohovoru dňa 28. mája 1993 so spätnou účinnosťou od 1. januára 1993.

V súlade s ustanovením článku 18 Dohovoru, vznikla pre Slovenskú republiku - zmluvnú stranu uvedeného medzinárodno-právneho dokumentu povinnosť predložiť, prostredníctvom generálneho tajomníka OSN, správu o opatreniach prijatých na uvedenie práv uznaných v Dohovore do života a o pokroku dosiahnutom pri používaní týchto práv, na základe čoho bola vypracovaná správa, ktorá bola postúpená Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien na prerokovanie.

V roku 1995 Východiskovú správu o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien vypracovalo Ministerstvo práce sociálnych vecí a rodiny SR v spolupráci s ostatnými kompetentnými rezortmi SR (Ministerstvom kultúry SR, Ministerstvom spravodlivosti SR, Ministerstvom školstva SR, Ministerstvom vnútra SR a Ministerstvom zdravotníctva SR). Relevantné pripomienky k správe odovzdali taktiež mimovládne organizácie, činné v oblasti práv žien.

Správa a jej terajšia aktualizácia boli pripravené na základe manuálu OSN obsahujúceho odporúčania, ktoré majú byť zohľadnené v obsahu a forme jednotlivých východiskových správ k medzinárodným ľudskoprávnym dohovorum OSN.

ŠTÁTNA A ZÁKONODARNÁ MOC V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

2) Slovenská republika vznikla 1. januára 1993 na základe ústavného zákona č. 542/1992 Zb. o zániku Českej a Slovenskej federatívnej republiky. Vzniku SR predchádzalo vydanie Deklarácie Slovenskej národnej rady o zvrchovanosti Slovenskej republiky z 3. decembra 1992.

Slovenská republika je parlamentnou republikou. Jej územie je jednotné a nedeliteľné. Podľa článku 2 Ústavy SR (zák. č. 460/1992 Zb.) štátna moc pochádza od občanov, ktorí ju vykonávajú prostredníctvom svojich volených zástupcov alebo priamo. Štátne orgány môžu konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon. Každý môže konať, čo nie je zákonom zakázané, a nikoho nemožno nútiť, aby konal niečo, čo zákon neukladá.

3) Ústava SR vychádza z teórie trojdelenia štátnej moci. Upravuje pôsobnosť, postavenie a štruktúru najvyšších orgánov štátnej moci a kontroly - Národnej rady SR, prezidenta SR, vlády SR, súdnictva, prokuratúry a Najvyššieho kontrolného úradu SR. Systém vzájomných bŕzd a pák moci zákonodarnej, výkonnej a súdnej navzájom vytvára právny rámec demokratického fungovania štátu.

Zákonodarnú moc zveruje Ústava Slovenskej republiky (čl. 72 a nasl.) parlamentu - Národnej rade Slovenskej republiky, ktorá je jednokomorovým orgánom a tvorí ju 150 poslancov volených na štyri roky. Poslanci vykonávajú mandát osobne podľa svedomia a presvedčenia a nie sú viazaní príkazmi politickej strany alebo hnutia, za ktoré vo voľbách kandidovali (tzv. zákaz imperatívneho mandátu).

Postavenie prezidenta SR, ako hlavy štátu, zodpovedá princípu parlamentnej republiky. Na zvolenie prezidenta je potrebná trojpätinová väčšina hlasov všetkých poslancov parlamentu SR. Funkčné obdobie prezidenta je päťročné.

Najvyšším orgánom výkonnej moci je vláda SR. Predsedu vlády, ako aj jej členov, vymenúva a odvoláva prezident SR. Za výkon svojej funkcie vláda zodpovedá Národnej rade, ktorá jej môže vysloviť nedôveru. NR SR môže vysloviť nedôveru aj jednotlivým členom vlády SR.

Súdy Slovenskej republiky sú nezávislé a nestranné. Sudcovia sú viazaní len zákonom a ak to ustanovuje ústava alebo zákon, aj medzinárodnou zmluvou. Do tejto nezávislosti súdov teda nemôže zasahovať nijaký štátny orgán, či iný subjekt.

Sústava súdov Slovenskej republiky je nasledovná - okresné súdy, krajské súdy, Najvyšší súd Slovenskej republiky, vojenské obvodné súdy, Vyšší vojenský súd.

Ústavné otázky posudzuje Ústavný súd SR, ktorý je nezávislým súdnym orgánom ochrany ústavnosti, ktorý rozhoduje o súlade:

- zákonov s ústavou a s ústavnými zákonmi,
- nariadení vlády, všeobecne záväzných právnych predpisov ministerstiev a ostatných ústredných orgánov štátnej správy s ústavou, a ústavnými zákonmi a zákonmi,
- všeobecne záväzných nariadení orgánov územnej samosprávy s ústavou a zákonmi,
- všeobecne záväzných právnych predpisov miestnych orgánov štátnej správy s ústavou, zákonmi a s inými všeobecne záväznými právnymi predpismi,
- všeobecne záväzných právnych predpisov s medzinárodnými zmluvami vyhlásenými spôsobom ustanoveným na vyhlasovanie zákonov.

Ústavný súd rozhoduje aj kompetenčné spory medzi ústrednými orgánmi štátnej správy, keď podľa zákona nerozhoduje o nich iný orgán, podáva výklad ústavy, ak je vec sporná, rozhoduje o sťažnosti proti rozhodnutiu o overení alebo neoverení mandátu poslanca NR SR, o ústavnosti a zákonnosti volieb do NR SR a do orgánov samosprávy, o sťažnostiach proti výsledku referenda atď.

Z hľadiska dôsledného dodržiavania a ochrany ľudských práv patrí do kompetencie Ústavného súdu ústavná sťažnosť a podnet na začatie konania, ktorým je namietané porušenie práv. Ústavný súd SR rozhoduje o sťažnostiach proti právoplatným rozhodnutiam ústredných orgánov štátnej správy, miestnych orgánov štátnej správy a orgánov územnej samosprávy, ktorými boli porušené základné práva a slobody občanov, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd (na základe zákona 99/1963 Zb. o občianskom súdnom konaní v znení neskorších predpisov preskúmajú všeobecné súdy niektoré rozhodnutia správnych orgánov). Okrem povinnosti začať konanie (ak o to požiada najmenej pätina poslancov NR SR, prezident, vláda, súd, generálny prokurátor, každý, o ktorého práve sa má konať na základe ústavnej sťažnosti) Ústavný súd môže začať konanie aj na podnet právnických alebo fyzických osôb, ak namietajú porušenie svojich práv.

OCHRANA ZÁKLADNÝCH PRÁV A ĽUDSKÝCH SLOBÔD V SLOVENSKEJ REPUBLIKE

4) Pri vzniku Slovenskej republiky bola mimoriadna pozornosť venovaná zabezpečeniu kontinuity a stability právneho poriadku ako základného predpokladu stability štátnych inštitúcií a dodržiavania ľudských práv. Ústavné zákony, zákony a ostatné všeobecne záväzné právne predpisy zostávajú v Slovenskej republike v platnosti, ak neodporujú ústave (čl. 152 ods. 1 Ústavy SR).

Do právneho poriadku SR boli prevzaté všetky základné normy zaručujúce demokraciu, zákonnosť, ľudské práva a slobody, vrátane medzinárodných dohovorov, ktorých zmluvnou stranou bola Česká a Slovenská Federatívna republika ku dňu svojho zániku. Slovenská republika sukcedovala o.i. do ľudskoprávných dohovorov OSN - do Dohovoru o zabránení a trestaní zločinu genocídy (č. 32/1955 Zb.), do Medzinárodného dohovoru o odstránení všetkých foriem rasovej diskriminácie (č. 95/1974 Zb.), do Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (č. 120/76 Zb.), do Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach (č. 20/76 Zb.), do Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach (č. 169/1991 Zb.), do Dohovoru o nepremlčateľnosti vojnových zločinov a zločinov proti ľudskosti (č. 53/1974 Zb.), do Medzinárodného dohovoru o potlačení a trestaní zločinu apartheidu (č. 116/1976 Zb.), do Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (č. 62/1987 Zb.), do Dohovoru proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (č. 143/1988 Zb.) a Dohovoru o právach dieťaťa (č. 104/1991 Zb.).

V súlade s článkom 11 Ústavy, medzinárodné zmluvy o ľudských právach a základných slobodách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom ustanoveným zákonom, majú prednosť pred jej zákonmi, ak zabezpečujú väčší rozsah základných práv a slobôd.

Základné práva a slobody sú v Slovenskej republike chránené ústavne. Právny poriadok SR rešpektuje rovnosť občanov pred zákonom a poskytuje všetkým rovnakú ochranu. Článok 12 ods. 2 Ústavy SR ustanovuje, že základné práva a slobody sa zaručujú na území Slovenskej republiky všetkým bez ohľadu na pohlavie, rasu, farbu pleti, jazyk, vieru a náboženstvo, politické, či iné zmýšľanie, národný alebo sociálny pôvod, príslušnosť k národnosti alebo etnickej skupine, majetok, rod alebo iné postavenie. Nikoho nemožno z týchto dôvodov poškodzovať, zvýhodňovať alebo znevýhodňovať. Túto skutočnosť potvrdzujú i články 47, ods.2 a ods.3 Ústavy SR, garantujúce, že "každý má právo na právnu pomoc v konaní pred súdmi, inými štátnymi orgánmi alebo orgánmi verejnej správy od začiatku konania, a to za podmienok ustanovených zákonom".

Prijatím Slovenskej republiky do Rady Európy a sukcedovaním do Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd bola založená príslušnosť Európskeho súdu pre ľudské práva a Európskej komisie pre ľudské práva v Štrasburgu. Sukcedovaním do 1. Opčného protokolu k Paktu OSN o občianskych a politických právach bola založená príslušnosť Výboru pre ľudské práva, konať vo veciach ochrany práv a slobôd občanov Slovenskej republiky. Ak boli splnené vyžadované podmienky, Dohovor umožňuje, aby sa ktorákoľvek fyzická osoba, mimovládna organizácia alebo skupina jednotlivcov, ktorá sa považuje za obeť porušenia práv v nej uvedených a uznaných signatárskym štátom, obrátila so sťažnosťou na Európsku komisiu pre ľudské práva a aby pri splnení procedurálnych pravidiel mohol vo veci rozhodnúť Európsky súd pre ľudské práva.

SOCIÁLNY, DEMOGRAFICKÝ A EKONOMICKÝ NÁČRT

5) Na základe údajov Štatistického úradu SR mala ku koncu roka 1997 Slovenská republika 5 387,7 tis. obyvateľov, z toho ženy tvorili 51,3%, t.j. na 1 000 žien pripadalo 948 mužov.

Prirodený prírastok v roku 1997 predstavoval 7 tis. osôb a miera prirodzeného prírastku dosiahla 1,3 promile. V roku 1997 sa narodilo 59 tis. detí, čo predstavuje 11,0 promile na stredný stav obyvateľstva. V porovnaní s rokom 1989, kedy sa narodilo 80,1 tis. detí, sa miera živonarodených znížila o -4,2 promilového bodu. V roku 1997 zomrelo 52 tis. osôb, čo je -1,9 tis. menej ako v roku 1989. V porovnaní s rokom 1989 sa znížila miera úmrtnosti sa znížila miera úmrtnosti o -0,5 promilového bodu. Migračný prírastok obyvateľov za rok 1997 predstavoval 0,3%. Kým do roku 1993 SR sťahovaním obyvateľstva strácala, v rokoch 1993 - 97 saldóm sťahovania získala spolu 13,4 tis. obyvateľov.

S poklesom počtu narodených sa mení i vekové zloženie obyvateľstva, a to v prospech vyšších vekových skupín. Kým v roku 1991 sa obyvateľstvo vo veku do 15 rokov podieľalo 24,6%, v roku 1996 to bolo už len 21,7%, v roku 1991 obyvateľstvo v produktívnom veku tvorilo 58,1%, v roku 1993 vzrástol ich podiel na 59,1% a v roku 1996 až na 60,7%. V roku 1996 z celkového počtu obyvateľov v produktívnom veku bolo 76,4% ekonomicky aktívnych.

Podiel obyvateľov nad 5 rokov sa postupne taktiež zvyšoval, keď v roku 1991 predstavoval 10,4% a v roku 1996 to bolo už 11,1%. Toto sa odrazilo v neustálom zvyšovaní indexu starnutia, ktorý v roku 1991 predstavoval 42,4% a v roku 1996 už 51,3%.

Najpočetnejšiu vekovú skupinu v roku 1996 tvorila veková skupina 10-24 ročných, ktorí tvorili 25,3 a ďalej 33-44 ročných s podielom 22,6% na celkovom počte obyvateľov, keď v roku 1991 predstavoval 10,4% a v roku 1996 to bolo už 11,1%. Toto sa odrazilo v neustálom zvyšovaní indexu starnutia (počet osôb vo veku nad 65 rokov na 100 osôb vo veku 0-14 ročných), ktorý v roku 1991 predstavoval 42,4% a v roku 1996 už 51,3%.

V roku 1996 dosiahol priemerný vek obyvateľov v SR doposiaľ absolútne najvyššej hodnoty 34,8 rokov, pričom u mužov to bolo 33,3 rokov a u žien 36,3 rokov (v roku 1991 to bolo u mužov 32,2 rokov, u žien 35,1 rokov a za obe pohlavia 33,7 rokov).

Pokles celkovej úmrtnosti, a to najmä dojčenskej a novorodeneckej sa prejavil v predĺženej strednej dĺžke života pri narodení, ktorá v roku 1996 dosiahla u mužov 68,8 roka čo je oproti roku 1991 o 2,2 roka viac a u žien sa za rovnaké obdobie zvýšila o 1,2 roka na 76,6 rokov.

6) Z demografického obrazu Slovenska a zo sociologických výskumov vyplýva, že manželstvo a rodina si udržiava vysoký status. Väčšina dospelých obyvateľov aspoň raz do manželstva (z dospelých obyvateľov starších ako 15 rokov je slobodných menej ako 20%, z mužov 20-ročných a starších je slobodných 17,98% a zo žien len 10,43%), väčšina žien sa realizuje ako matka (dobrovoľné zrieknutie sa materstva je u slobodných žien skôr výnimočné) a väčšina detí sa narodí v manželstve (okolo 90%). Pritom manželstvo uzatvárajú veľmi mladí novomanželia, hlavne ak porovnáваме smerom na západ. Pre Slovensko je typický nízky sobášny vek a nízky vek matiek pri pôrode prvého dieťaťa. Časový rozdiel medzi sobášom a narodeného prvého dieťaťa je veľmi malý - sobášny vek a priemerný vek prvého pôrodu sú takmer zhodné. Ročne viac ako 50% prvých detí narodených v manželstve sa narodí skôr, ako uplynulo 9 mesiacov od uzatvorenia manželstva. Ukazuje to zároveň na vysoký podiel predmanželských počatí, čo patrí k ďalším špecifikám.

Prevažujú pôrody dvoch detí a tieto sa realizujú pomerne rýchlo za sebou. Reprodukčné obdobie našich žien je krátke a uzatvára sa pomerne skoro - väčšina detí sa rodí ženám vo veku 20-24 rokov a po 30 roku veku je pôrodnosť minimálna.

Tieto dlhodobé charakteristiky pôrodnosti a sobášnosti vo svojom dôsledku so sebou prinášajú: rýchlejšiu výmenu generácií, omladzovanie starorodičovstva, postupnú stabilizáciu dvojdetného modelu, redukciu súrodeneckých vzťahov a zblížovanie veku súrodencov, znižovanie počtu členov nukleárnej rodiny - zužovanie rodín v smere horizontálnom a vertikálne rozširovanie rodiny (zvyšovanie počtu generácií - o prarodičov).

Odrážajú sa i vo výslednej štruktúre rodín a domácností. Prevažujú v nej rodinné domácnosti, ktoré pri poslednom sčítaní v roku 1991 tvorilo 77,8% zo všetkých 1 832 484 cenzových domácností. Z nich zasa absolútne prevládajú úplné rodiny s 86,6% podielom. Neúplných rodinných domácností je potom 13,4% zo všetkých rodín a 10,4% zo všetkých domácností. Zvyšok pripadá na domácnosti jednotlivcov (21,8%) a na iné nerodinné domácnosti (0,4%). Spomedzi rodinných domácností so závislými deťmi je najviac dvojdetných rodín - 46,2%. Jednodetných je 33,5, avšak v tomto prípade ešte existuje možnosť ďalšieho dieťaťa, nakoľko ide zväčša o mladé rodiny. Viacdetných rodín v čase ubúda. V porovnaní s rokom 1980 je ich podiel o 3% nižší.

Rodina je najuniverzálnejšou formou, v ktorej ľudia prežívajú svoj život. Aktuálne žije v súčasnosti na Slovensku v určitej forme rodiny 80% ľudí, zvyšok tvoria osamelo žijúci,

pre ktorých je to však len istá etapa života, pred založením vlastnej rodiny, či po jej rozpade. Len necelé 1% ľudí (presne 0,4%) žije v nejakej forme nerodinnnej domácnosti.

V posledných rokoch sa začína presadzovať u časti mladých ľudí aj istý druh rodinného správania. Je založený viac na osobnej zodpovednosti a širšom výbere vlastnej životnej dráhy. Jeho prvé prejavy môžeme nájsť v demografických procesoch a vývoji rodiny posledných rokov. Zvyšuje sa priemerný vek vstupu do manželstva, presadzuje sa plánované rodičovstvo, znižuje sa počet interrupcií a zvyšuje sa podiel detí narodených mimo manželstva. Najvýznamnejším javom je však zvyšovanie vekovej hranice, v ktorej si mladí ľudia prajú mať dieťa.

Slovenská republika patrí naďalej medzi krajiny s vysokou ekonomickou aktivitou žien i medzi krajiny s vysokou zamestnanosťou žien.

Vysoký stupeň participácie žien na pracovnej sile v zmenených ekonomických podmienkach pravdepodobne súvisí s faktormi viacdimenzionálnej povahy, akými sú: tradične vysoká hodnota práce v hodnotovom systéme žien, ekonomická nevyhnutnosť, vyplývajúca z pretrvávajúceho dvojpríjmového modelu rodiny, prístup k práci, nielen ako k zdroju príjmov, ale aj ako k sfére sociálnych kontaktov a seberealizácie.

Analýza štatistických údajov naznačuje, že kvantitatívny rozmer zamestnanosti žien sa významne nezmenil - ženy tvoria výrazný segment pracovných síl. Súčasne ide o vnútornú diferenciáciu podľa vzdelania a kvalifikácie, charakteru práce a miesta bydliska.

Miera ekonomickej aktivity obyvateľstva SR dosiahla v roku 1997 v priemere 59,5% (muži 67,6%, ženy 52,0%). Počet ekonomicky aktívnych obyvateľov v Slovenskej republike v uplynulých rokoch rástol pomalším tempom ako počet obyvateľov vo veku ekonomickej aktivity obyvateľstva, teda poklesla miera jeho ekonomickej aktivity. Pokles miery ekonomickej aktivity obyvateľstva bol najmä v dôsledku významného poklesu ekonomickej aktivity obyvateľstva v poproduktívnom veku, ďalej v dôsledku mierneho rastu miery zapojenia mládeže do prípravy na povolanie a štúdiá. Tento vývoj v jednotlivých rokoch rozdielne ovplyvňovali jednotlivé skupiny obyvateľstva. V prvých rokoch po roku 1989 vývoj bol ovplyvnený predovšetkým poklesom ekonomickej aktivity obyvateľstva v poproduktívnom veku, v ďalších rokoch sa proporcia znižovania ekonomickej aktivity v jednotlivých vekových skupinách vyvíjala proporcionálnejšie. Štatistickú mieru ekonomickej aktivity obyvateľstva ovplyvňovali aj metodické zmeny vyplývajúce z postupného prechodu na medzinárodne porovnateľne vykazované štatistické údaje.

V roku 1997 bolo v SR priemerne 2 481,1 tis. ekonomicky aktívnych obyvateľov (zdrojov pracovných síl) z toho bolo 45,4% žien (1 127,6 tis. osôb). Z ekonomicky aktívneho obyvateľstva tvorili zamestnaní 88,4%, čo je o -0,5 percentuálneho bodu menej ako v roku 1996.

Najvyššiu mieru ekonomickej aktivity v dlhodobejšom vývoji (rokov 1994-1997) dosahujú ženy vo vekových skupinách 40-44 rokov (89,3 % z žijúcich žien v tejto vekovej skupine v roku 1997), 35-39 rokov (88,9 %), 45-49 rokov (88,0 %). Výrazne vysokú mieru ekonomickej aktivity majú aj ženy vo vekových skupinách 25-29 rokov (72,3 %) a 30-34 rokov (81,1 %). Kontrastný rozdiel medzi mierou ekonomickej aktivity žien a mužov sa

prejavuje vo vekovej skupine 55 - 59 rokov (skorší vek odchodu do starobného dôchodku u žien).

Vysoký stupeň ekonomickej angažovanosti žien úzko súvisí s ich vzdelanosťou úrovňou. Takmer 11 % žien z celkového počtu ekonomicky aktívnych žien má vysokoškolské vzdelanie (muži 11,1 %), viac ako 46 % disponuje úplným stredoškolským vzdelaním s maturitou (muži 31 %), 28,5 % z nich je vyučených (muži 46 %) a 13,8 % žien má základné vzdelanie (muži 11,2 %).

DODATKY K TEXTU VÝCHODISKOVEJ SPRÁVY SLOVENSKEJ REPUBLIKY z r. 1995

Možno konštatovať, že zásady vyplývajúce z Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien sú plne zakotvené v Ústave SR.

Od roku 1995, kedy bola Východisková správa k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien zaslaná generálnemu tajomníkovi OSN na prerokovanie Výborom OSN pre odstránenie diskriminácie žien, prijala vláda SR celý rad nových zákonov, resp. novelizácií zákonov s cieľom postupného formovania novej štruktúry.

Nasledujúci doplnok obsahuje niektoré informácie o zmenách v legislatíve a prijatých opatreniach, ku ktorým došlo v právnom systéme v porovnaní s rokom 1995, resp. čiastočný prehľad tých, ktoré sú v štádiu prípravy. Výrazné zmeny nastali v oblasti zamestnanosti.

K článku 2 Dohovoru:

8) Ústavné právo zamestnancov (rovnako žien ako mužov) na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň, právo podnikat' a vykonávať inú zárobkovú činnosť, právo na prácu a primerané hmotné zabezpečenie pri strate zamestnania alebo nemožnosti zamestnať sa a právo na spravodlivé a uspokojivé pracovné podmienky, upravujú zákony SR, a to najmä:

- zákon NR SR č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 65/1965 Zb. Zákonník práce, v znení neskorších predpisov
- zákon NR SR č. 330/1996 Z.z. o bezpečnosti a ochrane zdravia pri práci
- zákon č. 1/1992 Zb. o mzde, odmene za pracovnú pohotovosť a o priemernom zárobku, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 143/1992 Zb. o plate a odmene za pracovnú pohotovosť v rozpočtových a niektorých ďalších organizáciách a orgánoch, v znení neskorších predpisov
- zákon č. 2/1991 Zb. o kolektívnom vyjednávaní, v znení neskorších predpisov

Zákony SR upravujúce uvedenú oblasť základných hospodárskych a sociálnych práv obsahujú aj sankčné opatrenia vo forme pokút ukladaných zamestnávateľom za nedodržiavanie právnych predpisov, príp. až odňatia oprávnenia na výkon podnikateľskej činnosti.

9) Právo na sociálne zabezpečenie je zaručené Ústavou SR.

Podľa čl. 39, ods. 1 a 2 občania majú právo na primerané hmotné zabezpečenie v starobe a pri nespôsobilosti na prácu, ako aj pri strate živiteľa. Každý, kto je v hmotnej núdzi, má právo na takú pomoc, ktorá je nevyhnutná na zabezpečenie základných životných podmienok.

Podľa čl. 41, ods. 5 Ústavy SR rodičia, ktorí sa starajú o deti, majú právo na pomoc od štátu.

Základnými právnymi predpismi upravujúcimi jednotlivé oblasti sociálneho zabezpečenia sú:

- zákon č. 54/1956 Zb. o nemocenskom poistení zamestnancov v znení neskorších predpisov
- zákon č. 88/1996 Zb. o predĺžení materskej dovolenky, o dávkach v materstve a o prídavkoch na deti z nemocenského poistenia v znení neskorších predpisov
- zákon č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov
- zákon č. 463/1991 Zb. o životnom minime v znení neskorších predpisov
- zákon NR SR č. 193/1994 Z.z. o prídavkoch na deti a o príplatku k prídavkom na deti v znení zákona NR SR č. 134/1995 Zb.

System sociálneho zabezpečenia v SR tvorí:

- nemocenské poistenie
- dôchodkové zabezpečenie
- doplnkové dôchodkové poistenie zamestnancov
- sociálna starostlivosť
- štátne sociálne dávky

Podľa platného právneho stavu sa poskytovanie plnení v oblasti sociálneho zabezpečenia viaže na princíp občiansky a nie na princíp diferenciacie podľa pohlavia. Uvedený princíp, vychádzajúci z Ústavy SR, sa v oblasti sociálneho zabezpečenia uplatňuje v zákone č. 100/1988 Zb. o sociálnom zabezpečení v znení neskorších predpisov ako základnom právnom predpise upravujúcom podmienky nároku na dávky a služby sociálneho zabezpečenia a rovnako v ďalších právnych predpisoch upravujúcich jednotlivé oblasti sociálneho zabezpečenia.

K článku 2, písm. e) Dohovoru:

10) Akékoľvek akty a praktiky, ktoré by diskriminovali ženy sú v rozpore s Ústavou SR, preto ani podniky, organizácie a osoby nemôžu prijímať opatrenia, ktoré by boli diskriminačné voči ženám. Naopak v rámci podnikových odborových organizácií je možné v kolektívnych zmluvách prijímať opatrenia pre nadštandardnú ochranu žien v pracovnom procese.

K článku 2, písm. f) Dohovoru:

11) Legislatíva SR je neustále podrobovaná odbornému skúmaniu a zatiaľ sa nenašli diskriminujúce paragrafy, ktoré by si vyžadovali zmenu alebo zrušenie existujúcich zákonov a predpisov.

K článku 2, písm. g) Dohovoru:

12) Slovenské trestnoprávne normy (Trestný zákon, Trestný poriadok, Zákon o výkone trestu odňatia slobody, Zákon o výkone väzby) neobsahujú žiadne ustanovenie, ktoré by diskriminovalo ženy v čase prípravného konania, konania pred súdom, resp. v čase výkonu trestu.

K článku 3 Dohovoru:

13) Požiadavka prijatia legislatívnych opatrení na zabezpečenia plného rozvoja a povznesenia žien s cieľom zaručiť im uplatňovanie a využívanie ľudských práv a základných slobôd na základe rovnoprávnosti je zabezpečená v rámci celého trestného konania, ako i počas výkonu trestu odňatia slobody. Osobitná úprava podmienok výkonu trestu odňatia slobody u žien je podrobne rozpracovaná v Zákone o výkone trestu odňatia slobody a poriadku výkonu trestu odňatia slobody, ktoré vylučujú akúkoľvek diskrimináciu.

14) S cieľom zlepšenia podmienok a celkového postavenia žien v SR aktívne pôsobia mimovládne ženské organizácie, a to aj vo vzájomnej spolupráci s vládny sektorom.

V rokoch 1991 - 1992 existoval vládny výbor pre ženu a rodinu, ktorý mal kompetencie pripomienkovať vládne materiály dotýkajúce sa problematiky žien a rodín a navrhovať vláde, resp. jednotlivým rezortom určité opatrenia, ale nemal svoj vlastný rozpočet, ktorý by mu umožňoval hlbšiu profesionálnu prácu. Tento výbor úzko spolupracoval so ženskými mimovládnymi organizáciami. Po voľbách v roku 1992 bol tento vládny výbor zrušený a kompetencie v oblasti rodiny prešli na Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny SR.

V marci 1996 začal pri Ministerstve práce, sociálnych vecí a rodiny SR svoju činnosť Koordinačný výbor pre problematiku žien (KVPŽ) ako poradný, koordinačný a iniciatívny orgán vlády SR pre otázky týkajúce sa postavenia a záujmov žien vo všetkých oblastiach života.

Členmi KVPŽ sú zástupcovia parlamentu, mimovládnych ženských organizácií, odborov, samosprávy, ústredných orgánov štátnej správy, výskumných inštitúcií, cirkví a experti zaoberajúci sa problematikou žien, detí a rodiny.

Predsedičkou KVPŽ bola do 1. apríla 1998 ministerka práce, sociálnych vecí a rodiny SR a podpredsedičkou zástupkyňa odborov SR.

KVPŽ prispieva najmä k riešeniu otázok súvisiacich s postavením a problematikou žien, detí, mládeže a rodiny v spoločnosti, ako aj legislatívnou úpravou v tejto oblasti.

Stanoviská KVPŽ majú odporúčajúci charakter pre vládu Slovenskej republiky v problematike dotýkajúcej sa celkového zlepšenia postavenia žien a ich rovnoprávných možností.

Hlavnými cieľmi a prioritami KVPŽ je:

- 1) Vykonávať medzirezortnú koordináciu pri príprave podkladov a stanovísk pre vládu SR súvisiacich s problematikou žien.

- 2) Podieľať sa na príprave opatrení vlády SR na zabezpečenie adekvátneho postavenia žien v spoločnosti.
- 3) Venovať pozornosť žene v rodine a pri zabezpečení výchovy detí s ohľadom na biologické osobitosti ženského organizmu a materstvo, ochrane ženy - matky, ochrane rodiny a detí.
- 4) Venovať pozornosť rovnoprávnemu postaveniu žien v politike, kultúrnej a hospodárskej oblasti, zoznamovať verejnosť s existenciou medzinárodných dokumentov o rovnoprávnom postavení žien, o právach detí a pod. a s ich doterajším rozpracovaním na podmienky Slovenskej republiky.
- 5) Predkladať na rokovania vlády program a koncepcie sledujúce riešenie zásadných celospoločenských problémov žien a vyjadrovať sa k poradiu ich spoločenskej naliehavosti a časovému postupu.
- 6) Navrhovať konkrétne opatrenia a závery v súvislosti s riešením problémov žien.

KVPŽ pracuje v štyroch expertných pracovných skupinách, ktoré sa zaoberajú aktuálnymi problémami týkajúcimi sa žien, detí a rodiny:

- Expertná pracovná skupina pre oblasť zamestnanosti rieši otázky súvisiace s rovnoprávnym postavením žien a mužov na trhu práce a problematiku legislatívy v oblasti zamestnanosti zameranej na problematiku žien.
- Expertná pracovná skupina pre oblasť sociálnej a populačnej politiky sa zaoberá otázkami súvisiacimi s realizáciou koncepcie štátnej rodinnej politiky; otázkami sociálneho a zdravotného zabezpečenia, demografického zabezpečenia.
- Expertná pracovná skupina pre oblasť spoločensko-politickú a zahraničnú rieši otázky participácie Slovenska na medzinárodných dohovoroch v oblasti rovnoprávnosti žien a mužov i otázky účasti žien v politických funkciách a v rozhodovacej sfére.
- Expertná pracovná skupina pre oblasť legislatívno-právnu sa zaoberá problémami rovnoprávnosti v súčasne platných právnych predpisoch i v pripravovanej legislatíve a otázkami legislatívy týkajúcej sa žien, detí a rodiny.

Okrem siete informácií a poznatkov, ktoré si pravidelne vymieňajú a sprostredkujú členovia KVPŽ a riešenia konkrétnych problémov týkajúcich sa postavenia žien v SR v rámci expertných pracovných skupín.

Členovia KVPŽ v priebehu roka 1997 vypracovali programový dokument s cieľom zlepšenia postavenia žien v jednotlivých krajinách OSN - Národný akčný plán pre ženy v SR. Slovenská republika pristúpila k vypracovaniu tohto dokumentu v nadväznosti na závery 4. svetovej konferencie o ženách v Pekingu. Členovia KVPŽ zostavili dôkladnú analýzu postavenia žien v SR v rôznych oblastiach života (zamestnanosť, sociálna politika, sociálne zabezpečenie, zdravie, kriminalita, mediálna sféra, mimovládne ženské organizácie, vnútorná i zahraničná politika vo vzťahu k ženám a pod.) a na základe tejto analýzy navrhli konkrétne opatrenia na odstránenie problémov, ktoré existujú, a to v časovom období 10 rokov. Vláda SR na svojom rokovaní dňa 16. septembra 1997 schválila Národný akčný plán pre ženy v SR, pričom prijala gestorstvo za realizáciu jednotlivých opatrení za aktívnej participácie mimovládnych organizácií.

Každá priorita má viacero opatrení na jej riešenie. Navrhované riešenia v jednotlivých prioritách Národného akčného plánu pre ženy v SR pri ich uplatnení môžu celkove pomôcť zlepšiť situáciu v oblasti zamestnanosti, pôrodnosti a sociálnej a zdravotnej starostlivosti.

V rámci jednej z priorit vlády SR v oblasti rovnoprávnosť žien a mužov „Realizovať v praxi v právnom systéme zakotvené rovnoprávne postavenie ženy v rodine, v zamestnaní a v spoločnosti“ sa uvažuje o podpore zriadenia inštitútu „ombudsmana“ zameraného na ochranu zabezpečovania ľudských práv vo všetkých oblastiach.

Z ďalších významných aktivít činnosti KVPŽ je potrebné zdôrazniť založenie Národného centra pre rovnoprávnosť žien a mužov so sídlom v Bratislave. Národné centrum pre rovnoprávnosť žien a mužov je národným projektom financovaným z rozvojového programu OSN (UNDP) a prostriedkov štátneho rozpočtu.

Rozvojový program OSN bol zahájený v roku 1965 a je hlavným zdrojom finančnej a technickej pomoci určenej na rozvoj programov, v centre ktorých stojí človek (human sustainable development). Súčasťou tohto programu je i snaha uplatňovať rovnoprávny prístup k ženám i mužom, ktorá sa prelína do všetkých aktivít OSN a je významným prvkom transformačného procesu tejto dôležitej svetovej organizácie.

Budovanie národných centier pre rovnoprávnosť žien a mužov v krajinách strednej a východnej Európe a v pobaltských krajinách je súčasťou Akčného plánu pre ženy prijatého na Svetovej konferencii OSN o ženách v roku 1996.

Národné centrum pre rovnoprávnosť žien a mužov na Slovensku (ďalej len centrum) má štatút neziskovej organizácie a je nepriamo, cez správnu radu, prepojené na niektoré ministerstvá. Jeho poslaním je pôsobiť ako informačné a koordinačné centrum.

KVPŽ organizuje a zároveň sa i zúčastňuje na mnohých podujatiach - seminároch, konferenciách a workshopoch v SR i v zahraničí.

Členky KVPŽ reprezentovali Slovenskú republiku ako členskú krajinu OSN na 41. aj na 42. zasadnutí Komisie OSN pre postavenie žien v New Yorku, pričom na 42. zasadnutí komisie bola do funkcie podpredsedníčky zvolená na 2 - ročné obdobie členka KVPŽ.

15) Okrem KVPŽ sa oblasťou ženských práv na Slovensku zaoberá i Parlamentná komisia pre ženy pri Výbore NR SR pre zdravotníctvo a sociálne veci, úlohou ktorej je presadzovanie záujmov žien v rámci parlamentných rokovaní, ktorá vznikla v roku 1996.

16) Aj Konfederácia odborových zväzov v rámci svojich štruktúr konštituovala ako svoj konzultatívny orgán Výbor pre ženy KOZ SR dňa 17.12.1991, ktorý je dobrovoľným otvoreným združením zástupkyň členských odborových zväzov KOZ SR. Na čele výboru je volená predsedníčka, ktorá je zároveň štatutárnou zástupkyňou KOZ SR v Medzinárodnej konfederácii slobodných odborov v Bruseli.

K článku 4, ods. 1 Dohovoru:

17) Rovnoprávne postavenie mužov a žien je zabezpečené Ústavou SR a premieta sa do všetkých zákonov upravujúcich politickú, hospodársku, sociálnu a kultúrnu oblasť. SR

nepotrebovala prijímať dočasné a osobitné opatrenia na urýchlenie zrovnoprávnenia žien a mužov.

K článku 4, ods. 2 Dohovoru:

18) Podľa príslušných ustanovení Zákona o výkone trestu odňatia slobody je výkon trestu odňatia slobody vylúčený u tehotnej ženy a ženy, ktorá sa stará o vlastné dieťa mladšie ako 1 rok.

Osobitné opatrenia zamerané najmä na ochranu materstva sú uvedené v článku 11. Ide najmä o ochranu pred skončením pracovného pomeru, vhodnú úpravu pracovného času, započítavanie obdobia starostlivosti o dieťa do 5 rokov veku na účely poistenia v nezamestnanosti.

19) Podľa právnej úpravy dôchodkového zabezpečenia a nemocenského poistenia ženy v úprave podmienok nároku na jednotlivé dávky dôchodkového zabezpečenia a nemocenského poistenia nie sú diskriminované, naopak, ich nároky sú v niektorých prípadoch v porovnaní s mužmi riešené výhodnejším spôsobom.

Zamestnankyne - ženy, ktoré vykonávajú prácu, ktorá je tehotným ženám zakázaná, alebo ktorá podľa lekárskeho posudku ohrozuje ich tehotenstvo a sú preto v čase tehotenstva a v období do deviateho mesiaca po pôrode dočasne prevedené na inú prácu, pri ktorej bez svojho zavinenia dosahujú nižší zárobok, sa poskytuje vyrovnávací príspevok v tehotenstve a v materstve vo výške rozdielu medzi priemerným zárobkom, ktorý dosahovali pred prevedením na inú prácu a zárobkom, ktorý dosahujú v jednotlivých kalendárnych mesiacoch po prevedení na inú prácu.

V súvislosti so starostlivosťou o novonarodené dieťa sa poskytuje peňažná pomoc v materstve, ako dávka nemocenského poistenia. Poskytuje sa od prvého dňa vo výške 90% čistej dennej mzdy do výšky 250,- Sk na deň. Dĺžka poskytovania tejto dávky je závislá od toho, či ju poberá žena, ktorá dieťa porodila alebo iná osoba. Dĺžka poskytovania peňažnej pomoci v materstve u zamestnankýň, ktoré dieťa porodili, je 28 týždňov a u zamestnankýň, ktoré sú nevydaté, ovdovené, rozvedené alebo z iných vážnych dôvodov osamelé a nežijú s druhom, sa peňažná pomoc v materstve poskytuje v dĺžke 37 týždňov. Peňažná pomoc v materstve sa poskytuje za ustanovených podmienok aj zamestnankyni, ktorá síce dieťa neporodila, ale prevzala ho do trvalej starostlivosti. Za takých istých podmienok sa poskytuje dávka aj mužovi - zamestnancovi. Dĺžka poskytovania v týchto prípadoch je 22, resp. 31 týždňov, t.j. v týchto prípadoch je skrátená o 6 týždňov, ktoré čerpá žena, ktorá dieťa porodila pred termínom pôrodu.

K článku 5, písm. a) Dohovoru:

20) Tradičné názory na úlohu muža a ženy, hlavne v rodinných vzťahoch sú silne zakorenené v postojoch a správaní občanov Slovenska, hlavne v určitých regiónoch a prevažne v stredných a starších generáciách. V tejto oblasti sa v uplynulých 2 rokoch uskutočnilo niekoľko sociologických výskumov (napr. ankety Medzinárodného strediska pre štúdium rodiny „Rodina, aká si“, „On a ona na Slovensku“ agentúry Focus, projekt „Slovenské ženy v pohybe“, realizovaný za podpory UNDP a ďalšie). Výsledky prieskumov mali širokú publicitu a iniciujú diskusiu o zmene stereotypných náhľadov na úlohu muža a

ženy v rodine, v spoločnosti a na trhu práce. Z výsledkov ďalej vyplynulo, že slovenské ženy sa necítia byť diskriminované, žiadajú však dôslednejšiu podporu pri vytváraní rovnakých príležitostí v rôznych životných situáciách, hlavne pri zosúladovaní profesionálnej a rodinnej úlohy.

K článku 6 Dohovoru:

21) Potlačenie všetkých foriem obchodovania so ženami a vykorisťovania prostitúcie žien upravuje platné znenie Trestného zákona č. 140/1961 Zb. v znení neskorších predpisov.

22) Podľa ustanovenia § 246 Trestného zákona, kto do cudziny zláka, najme alebo prepraví ženu v úmysle, aby sa tam použila na pohlavný styk s iným, potresce sa odňatím slobody na jeden rok až päť rokov. Odňatím slobody na tri roky až osem rokov sa páchatel potresce, ak spácha čin uvedený vyššie, ako člen organizovanej skupiny na žene mladšej ako osemnásť rokov, alebo ak spácha taký čin v úmysle, aby žena bola použitá na prostitúciu. Týmto ustanovením bol vykonaný záväzok vyplývajúci z Medzinárodného dohovoru o potlačovaní a zrušení obchodu s ľuďmi a vykorisťovaní prostitúcie iného z roku 1949, ku ktorému vtedajšie Československo pristúpilo 14. marca 1958. Objektom tohto trestného činu sú morálne zásady, ako aj slobodné rozhodovanie ženy v sexuálnych vzťahoch a niekedy aj jej osobnej slobody. Formy konania uvedené vyššie sa nemusia udiať proti vôli ženy, lebo tá môže byť zlákaná opisom ľahkého života v zahraničí, peniazmi a pod. Pod pojmom zlákanie sa podľa Trestného zákona rozumie získanie ženy najrôznejším spôsobom na odchod do cudziny, napríklad lákavými sľubmi, peniazmi a pod.

Slovenská republika v súčasnosti intenzívne pracuje na rekodifikácii trestnoprávných kódexov.

Podmienky trestnej zodpovednosti za obchodovanie so ženami v pripravovanom Trestnom zákone sú ešte rozšírené. Spektrum okolností, ktoré budú podmieňovať použitie vyššej trestnej sadzby odňatia slobody u tohto trestného činu je široké a osobitne vyjadruje všetky dôležité aspekty, ktoré gradujú závažnosť činu páchatel'a.

23) Podľa ustanovenia § 204 Trestného zákona ten, kto iného zjedná, pohne alebo zvedie na vykonávanie prostitúcie, alebo kto koristí z prostitúcie vykonávanej iným, potresce sa odňatím slobody až na tri roky za trestný čin - kupliarstvo. Odňatím slobody na jeden rok až päť rokov sa páchatel potresce, ak spácha uvedený čin použitím násilia, hrozbou násilia, alebo hrozbou inej vážnej ujmy alebo zneužitím tiesne alebo závislosti iného. Odňatím slobody na dva roky až osem rokov sa páchatel potresce, ak získa uvedeným činom značný prospech, spácha taký čin ako člen organizovanej skupiny, spácha taký čin na osobe mladšej ako 18 rokov, alebo spácha taký čin v cudzine. Odňatím slobody na päť až dvanásť rokov sa páchatel potresce, ak spácha taký čin na osobe mladšej ako 15 rokov, alebo v spojení s organizovanou skupinou pôsobiacou vo viacerých štátoch. Prostitúciu v zmysle platného Trestného zákona sme definovali už pri trestnom čine obchodovania so ženami.

Prostitúcia ako taká samotná v našej republike zatiaľ nie je zakázaná. Jej vykonávanie sa však ostro prieči dobrým mravom. Koristenie z prostitúcie je trestným činom kupliarstva, podľa platného Trestného zákona. Pripravovaný návrh nového Trestného zákona však v snahe rozšíriť postih ďalších foriem vykonávania kupliarstva a čo najpresnejšie vyjadriť jednotlivé činnosti, ktoré majú základ v koristení z prostitúcie, vytvára dve základné skutkové podstaty

dopadajúce na uvedený negatívny spoločenský jav - kupliarstvo a pasáctvo. Trestného činu kupliarstva podľa tohto navrhovaného znenia sa dopustí páchatel', ktorý v súvislosti s vlastným podnikaním sprostredkováva alebo umožňuje opakované vykonávanie prostitúcie, alebo pod zámienkou iného podnikania čo i len sčasti sprostredkúva alebo umožňuje aj opakované vykonávanie prostitúcie, podieľajúc sa na ziskoch z jej vykonávania. Ide vlastne o zneužitie inak legálneho podnikania na vykonávanie prostitúcie, neraz aj v spojení s obmedzovaním osobnej slobody a iným poškodzovaním práv prostitútok. Trestného činu pasáctva sa dopustí páchatel', ktorý iného zjedná, pohne alebo zvedie na vykonávanie prostitúcie, alebo kto korisť z prostitúcie vykonávanej iným. Okruh okolností, ktoré u týchto trestných činov podmieňujú použitie vyššej trestnej sadzby odňatia slobody je pritom veľmi široký.

Počet odsúdených osôb súdmi v SR za vybrané trestné činy:

ROK

§	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997
§ 204 Kupliarstvo	1	2	0	1	3	4	1	6
§ 241 Znásilnenie	127	133	125	97	76	94	115	68
§ 246 Obchodovanie so ženami	3	0	3	3	4	4	4	10

Zdroj: Ministerstvo spravodlivosti SR

Plne v súlade s dikciou článku 6 Dohovoru prebiehajú aj práce pri legislatívno-zábrannej činnosti zneužívania žien. Pripravený je návrh zákona o regulácii prostitúcie a potieraní pohlavných ochorení ako všeobecne záväzná právna norma. Ministerstvo vnútra v rámci svojej pôsobnosti schválilo materiál „Opatrenia na úseku boja proti detskej pornografii a sexuálnemu zneužívaniu žien a detí“, ktorý sa v súčasnosti uvádza do praxe. V rámci inštitucionálnych podmienok boli na všetkých útvaroch kriminálnej polície v Slovenskej republike vyčlenené tabuľkové miesta pracovníkov, ktorý budú mať na starosti trestnú činnosť páchanú mládežou a na nej. Na všetkých krajských riaditeľstvách Policajného zboru (stredný stupeň riadenia) a okresných riaditeľstvách Policajného zboru (základný článok riadenia polície) sú zriadené miesta pracovníkov určených pre prácu na úseku prevencie kriminality a inej protispoločenskej činnosti.

Pri operatívnom vyťahovaní a neskoršom vyšetrowaní (procesnom dokumentovaní) pri komunikácii so ženou alebo dieťaťom, ktoré sa stali obeťou trestného činu, sa v maximálnej možnej miere prihliada, aby tieto mimoprocesné a procesné úkony vykonávala osoba toho istého pohlavia.

24) Nakoľko naše zákonodarstvo nepozná pojem „domáce násilie“ a takéto konanie ani nie je definované ako trestný čin, z hľadiska kriminalisticko-taktického môžeme medzi trestné činy, v ktorých sa objavuje prvok „domáceho“ násillia zaradiť niektoré ďalšie, napr.

porušovanie domovej slobody, vydieranie, obmedzovanie osobnej slobody, bratie rukojevníkov a útlak, ktoré v podstate z časového hľadiska „domácejmu“ násiliu častokrát predchádzajú, resp. sú v časovom súlade a na tie, ktoré sú s prvkom „domácejmu“ násilia spojené svojim následkom, napr. ublíženie na zdraví, vražda apod.

Osobitnou kategóriou, ktorá však veľmi úzko súvisí s celou problematikou „domácejmu“ násilia sú i násilné konania páchané na deťoch a mládeži, resp. také konania, ktoré môžu závažným spôsobom narušiť ich fyzický alebo psychický vývoj. Ide predovšetkým o trestné činy ohrozovania mravnosti, opustenia dieťaťa, zanedbania povinnej výživy, týranie zverenej osoby, ohrozovanie mravnej výchovy mládeže, podávanie alkoholických nápojov mládeži, vražda novonarodeného dieťaťa matkou, nedovolené prerušenie tehotenstva, pohlavné zneužívanie a pohlavné zneužívanie v závislosti.

**Domáce a verejné násilie na ženách spolu, bez rozdielu veku (počty trestných činov)
v Slovenskej republike v rokoch 1995 - 1997**

DRUH TČ	DOMÁCE NÁSILIE 1995	VEREJNÉ NÁSILIE 1995	DOMÁCE NÁSILIE 1996	VEREJNÉ NÁSILIE 1996	DOMÁCE NÁSILIE 1997	VEREJNÉ NÁSILIE 1997
vražda	26	13	26	7	25	12
lúpež	52	242	50	278	51	291
ublíženie	646	404	647	389	653	346
násilie proti jednotlivco vi	1040	163	1407	216	1807	220
vydieranie	46	46	56	59	51	50
týranie zverenej osoby	9	0	8	0	2	0
znásilnenie	87	107	81	79	87	59
pohl. zneuž. v závislosti	45	1	31	3	33	4
ostatné pohl. zneužívania	153	63	169	108	147	88
ostatné násilné TČ	62	47	64	53	60	59
spolu TČ	2166	1086	2539	1192	2916	1129
% podiel	66,6%	33,3%	68,1%	31,9%	72,1%	27,9%

Percentuálny podiel uvedený v poslednom riadku tabuľky predstavuje pomer medzi formami domácejmu a verejného násilia tak, ako bolo v predchádzajúcom texte definované, a to vo všetkých trestných činoch evidovaných Policajným zborom SR.

Poznámka k tabuľke:

Údaje umožňujúce serióznejšie posúdiť vzájomný pomer „domáceho“ a „verejného“ násillia sú sledované až od roku 1995. Napriek tomu i na základe takého krátkeho obdobia možno usudzovať, že výraznou mierou dominuje násillie na ženách, ktoré je skryté pred verejnosťou. Tento nebezpečný fenomén i počas takého krátkeho obdobia nezanedbateľne vzrástol. Signál rastúceho nebezpečenstva možno dokumentovať na trestnom čine násillia proti jednotlivcovi, ktorý vzrástol 1,8 násobne. Mnohokrát nenahlásené násillie v tejto podobe následne vyúsťuje do ublížení na zdraví, ba dokonca do tých najťažších trestných činov, ktorými sú vraždy. Výraznú doménu „domáceho násillia“ možno okrem už spomínaných trestných činov pozorovať aj v trestných činoch týrania zverenej osoby, ktoré boli zaznamenané len v tejto podobe a pohlavné zneužívanie osôb v závislosti.

K článku 7 Dohovoru:

25) Celkový počet žien starostiek je 402 z celkového počtu 2 722, t.j. 14,8%.

K článku 7, písm. b) Dohovoru:

26) SR má pripravené návrhy zákonov o štátnej službe a o verejnej službe, ktoré plne rešpektujú rovnaké možnosti pre ženy a mužov.

K článku 7, písm. c) Dohovoru:

27) Po roku 1989 sa ženské hnutie v SR pluralizovalo. Vytvorilo sa viacero ženských organizácií. V súčasnosti pracuje v SR cca 20 mimovládnych organizácií, zaoberajúcich sa problematikou žien.

Koordinálny výbor pre problematiku žien ako poradný, koordinačný a iniciatívny orgán vlády SR združuje o.i. mimovládne organizácie zaoberajúce sa problematikou žien. Zo svojej pozície sa zapájajú do prípravy legislatívy a jednotlivých predpisov súvisiacich so ženskou problematikou, resp. problémami detí a rodín na Slovensku a prezentujú a zastupujú svoje záujmy.

Od roku 1997 pôsobí v Bratislave Národné centrum pre rovnoprávnosť žien a mužov, ako jedna z mimovládnych organizácií. Vytvorila sa tak trvalá platforma pre systematické mapovanie problémových oblastí života žien, zefektívnenie úsillia o zlepšenie stavu v národných podmienkach. Centrum pôsobí ako spojovací článok medzi národnými a medzinárodnými aktivitami v tejto problematike.

28) K článku 8 Dohovoru:

V diplomatických službách SR v zahraničí pracuje v súčasnosti 51 žien, z tohto počtu je 8 žien vedúcimi diplomatických misií Slovenskej republiky. Ženy sa pravidelne, ako vedúce delegácií, alebo ich členky, zúčastňujú rokovaní medzinárodných organizácií.

K článku 9 Dohovoru:

29) 6. novembra 1997 Slovenská republika podpísala Európsky dohovor o občianstve. V súlade s článkom 4 Dohovoru sa zmluvné strany zavazujú, že pri príprave a prijímaní noriem, týkajúcich sa občianstva budú rešpektovať všeobecné princípy v Dohovore uvedené, t.j. že "každý má právo na občianstvo, svojho občianstva nikto nebude svojvoľne zbavený a ani

manželstvo, ani zrušenie manželstva medzi občanom zmluvného štátu a cudzincom, ani zmena občianstva jedného z manželov neovplyvní automaticky občianstvo druhého z manželov."

K článku 10, písm. a, b, c, d, g, h Dohovoru:

30) Zákon č. 29/1984 Zb. o sústave základných a stredných škôl (školský zákon) v znení neskorších predpisov a zákon č. 172/1990 Zb. o vysokých školách v znení neskorších predpisov umožňuje rovnoprávnosť a nedopúšťa diskrimináciu žien. Je zabezpečený prístup všetkých občanov k vzdelávaniu v základných a stredných školách a nediskriminačná možnosť ďalšieho vzdelávania (bez stanovenia kvót pohlavia), vrátane postgraduálneho a doktorantského.

31) Podľa údajov výberového zisťovania pracovných síl (4. kvartál 1997) je v SR z celkového počtu ekonomicky aktívnych obyvateľov 10,7% občanov vysokoškolsky vzdelaných, t.j. 265,3 tis. osôb, z toho 4,7% žien, t.j. 117,2 tis. osôb, mužov 6%, t.j. 148,2 tis. osôb.

32) V celom výchovno-vzdelávacom procese v základných školách sa žiaci vychovávajú k rešpektovaniu ľudských práv bez ohľadu na rasu, pohlavie a náboženstvo. V rámci sexuálnej výchovy sa kladie dôraz na potrebu budovania partnerských vzťahov na základe rovnoprávnosti pohlaví a rovnocennosti partnerov. Ťažisko realizácie výchovy je v predmetoch etická výchova, občianska výchova a prírodopis. Pri vhodných témach sa realizujú aj v iných vyučovacích predmetoch ako technická výchova a literárna výchova. V oblasti telesnej výchovy sa rešpektujú špecifiká pohlavia.

V oblasti vzdelávania na stredných školách sú zriadené dievčenské odborné školy, ktoré pripravujú dievčatá v troch študijných odboroch. V školskom roku 1997/98 bolo zriadených 65 dievčenských odborných škôl.

V rámci výchovno-vzdelávacieho procesu v školách i mimoškolskej osvedy zameraného na výchovu k manželstvu a rodičovstvu sa kladie dôraz na nutnosť rovnoprávnosti oboch pohlaví.

Zákon NR SR č. 200/1997 Z.z. o študentskom pôžičkovom fonde predstavuje záujem štátu o rozvoj vysokoškolského vzdelávania v SR a zmierňuje dôsledky stále narastajúcich nepriamych nákladov na vysokoškolské vzdelávanie. Študentským pôžičkovým fondom sa umožňuje poskytovanie pôžičiek pre študentov vysokých škôl, čím sa vytvárajú podmienky na zabezpečenie krytia výdavkov študentov na vzdelávacie účely, študijné pobyty, stáže, učebné pomôcky, študijnú literatúru. Poskytovanie pôžičiek zohľadňuje sociálnu situáciu študentov.

V praxi vzniklo vysoké percento zastúpenia žien v oblasti učiteľského povolania a relatívne nízke v oblasti technických profesií.

K článku 10, písm. f) Dohovoru:

33) Organizovanie programov pre ženy a dievčatá, ktoré opustili školu predčasne, prebieha i počas výkonu trestu odňatia slobody. Vo väzniciach existujú vzdelávacie programy pre odsúdené ženy a dievčatá, ktoré opustili školu predčasne.

K článku 11, písm. a) Dohovoru:

34) Podľa článku 35 Ústavy SR občania majú právo na prácu. Štát v primeranom rozsahu hmotne zabezpečuje tých občanov, ktorí nie z vlastnej viny nemôžu toto právo vykonávať.

Právo na zamestnanie je podrobnejšie upravené v zákone NR SR č. 387/1996 Z.z. o zamestnaní v znení zákonov NR SR č. 70/1997, č. 354/1997, č. 366/1997 a č. 386/1997.

Na uplatňovanie práva občana na zamestnanie SR vytvára podmienky svojou ekonomickou politikou jej súčasťami a sociálnou politikou. Podľa § 1 citovaného zákona cieľom politiky zamestnanosti je zabezpečovať prácu pre všetkých, ktorí môžu a chcú pracovať a hľadajú zamestnanie, umožňovať slobodnú voľbu zamestnania a získanie kvalifikácie pre vhodné zamestnanie, zabezpečovať podporu v nezamestnanosti občanov, ktorí sa stanú nie vlastnou vinou nezamestnanými v primeranom rozsahu a tak, aby ich podnecovala na hľadanie si zamestnania, zabezpečovať prípravu na povolanie a rekvalifikáciu zodpovedajúcu požiadavkám trhu práce.

Slovenská republika patrí medzi krajiny s vysokou ekonomickou aktivitou žien i krajiny s vysokou zamestnanosťou žien.

Vysoký stupeň participácie žien na pracovnej sile v zmenených ekonomických podmienkach pravdepodobne súvisí s faktormi viacdimeziónej povahy, akými sú: tradične vysoká hodnota práce v hodnotovom systéme žien, ekonomická nevyhnutnosť vyplývajúca z pretrvávajúceho dvojpríjmového modelu rodiny, prístup k práci nielen ako k zdroju príjmov, ale aj ako k sfére sociálnych kontaktov a seberealizácii.

V roku 1996 bolo v SR v priemere 2 554,4 tis. ekonomicky aktívnych osôb. Na celkovom počte ekonomicky aktívnych osôb sa ženy podieľali v priemere 46,4%, t.j. 1 186,3 tis. osôb.

Miera ekonomickej aktivity obyvateľstva 15-ročného a staršieho (mužov a žien) v priemere za rok 1996 dosiahla 61,4%, miera ekonomickej aktivity mužov 68,5%, miera ekonomickej aktivity žien 54,8%.

Z celkového počtu ekonomicky aktívnych v priemere za rok 1996 tvorili zamestnaní 89,1%, t.j. 2 276,8 tis. osôb. Zamestnané ženy z počtu ekonomicky aktívnych žien tvorili 88,1%, t.j. 1 045,3 tis. osôb. Nezamestnaní z počtu ekonomicky aktívnych tvorili 10,9% a nezamestnané ženy z počtu ekonomicky aktívnych žien 11,9%.

Najvyššiu mieru ekonomickej aktivity v dlhodobejšom vývoji (rokov 1994 - 1996) dosahujú ženy vo vekových skupinách 35 - 39 rokov (92,2% zo žijúcich žien v tejto vekovej skupine), 40 - 44 rokov (89,9%), 30 - 34 rokov (89,3%). Výrazne vysokú mieru ekonomickej aktivity majú aj ženy vo vekových skupinách 45 - 49 rokov (85,0%) a 25 - 29 rokov (84,6%).

Prevažná väčšina žien, obdobne ako i mužov, pracuje v jedinom hlavnom zamestnaní. Ako samozamestnané v 4. štvrtroku 1996 pracovali 35,2 tis. žien (105,1 tis. mužov). Ďalšie zamestnanie popri hlavnom malo 10,9 tis. žien (20,5 tis. mužov).

Na skrátený pracovný čas v roku 1996 pracovali 41,3 tis. žien a 11,2 tis. mužov, takže ženy sa na celkovom počte zamestnaných pracujúcich na skrátený pracovný čas podieľali 78,8%. Medzi najčastejšie dôvody kratšieho pracovného času patrili zdravotné dôvody (10,7 tis. žien a 4,7 tis. mužov), iniciatíva zamestnávateľa (8,7 tis. žien a 1,7 tis. mužov), starostlivosť o deti (5,1 tis. žien) a tiež preto, že práca na skrátený pracovný čas im vyhovuje (9,7 tis. žien, 2,3 tis. mužov).

Prevažná časť žien pracuje predovšetkým v spracovateľskom priemysle, najmä textilnom, odevnom a potravinárskom priemysle, v odvetviach nevýrobnej sféry najmä v školstve, zdravotníctve, verejnej správe a obchode. Významný podiel na celkovom počte zamestnaných tvoria ženy i v odvetví poľnohospodárstva.

K článku 11, písm. c) Dohovoru:

35) Podľa čl. 35 Ústavy SR každý má právo na slobodnú voľbu povolania a prípravu naň.

Z celkového počtu zamestnancov s vysokoškolským vzdelaním, vrátane vyššieho a bakalárskeho, ženy predstavovali 44,5%, z celkového počtu zamestnancov so stredoškolským vzdelaním s maturitou 57,1%, z celkového počtu zamestnancov vyučených s maturitou 35,1%, z celkového počtu zamestnancov so stredným vzdelaním bez maturity 34,5%, z celkového počtu zamestnancov vyučených ženy tvorili 34,0% a z celkového počtu zamestnancov so základným vzdelaním ženy tvorili 57,5%.

Tradične vysoká ekonomická aktivita žien sprevádzaná deformovaným modelom ženskej pracovnej sily z minulosti sa v značnej miere odrazila na formovaní tzv. „ženskej“ nezamestnanosti. Ukazovatele podielu žien na celkovom počte nezamestnaných v SR od obdobia odštartovania ekonomickej reformy (1990) majú relatívne stabilnú úroveň a korešpondujú s vysokou participáciou žien na pracovnej sile. Miera nezamestnanosti žien dosiahla 13,97% (mužov 12,08%, mužov a žien spolu 12,96%).

K článku 11, písm. d) Dohovoru:

36) Rovnaké nároky zabezpečujú mužom i ženám všetky všeobecne záväzné právne predpisy v oblasti odmeňovania vo verejnom i súkromnom sektore za prácu rovnakej hodnoty, za výkon rovnakých činností.

Priemerné hodinové zárobky žien zaostávajú za priemernými hodinovými zárobkami mužov v priemere o 22,4%. Rozdielnosť mzdy môže byť daná rozdielom vo výkone, prípadne kvalite práce, to sa však vzťahuje tak na mužov, ako na ženy. Uvedený rozdiel je spôsobený predovšetkým vyšším zastúpením žien ako mužov v zamestnaniach, ktorým zodpovedajú nižšie mzdové triedy.

K článku 11, písm. e) Dohovoru:

37) Vo vývoji nezamestnanosti v roku 1997, pri rastúcich zdrojoch pracovných síl v dôsledku demografického vývoja a poklese zamestnanosti i v súvislosti s udržaním rastu produktivity práce, sa opäť prejavili jej tendencie rastu, preto v roku 1998 sa počíta s miernym nárastom priemernej nezamestnanosti (cca 13,0%).

V rámci prípravy nového Zákonníka práce prebieha diskusia o tom, či je potrebné ponechať zákaz nočnej práce žien. Tak ženy, ako aj muži, by mali mať rovnakú možnosť vo výbere práce v noci alebo cez deň. Súčasná právna úprava v SR dovoľuje vykonávať nočnú prácu žien z taxatívne uvedených dôvodov a tiež existujú ďalšie výnimky, o ktorých rozhodujú ústredné orgány po dohode s ústrednými odbornými orgánmi a príslušnými organizáciami zamestnávateľov.

38) K napĺňaniu článku 11 Dohovoru bude SR zviazaná aj pripravovanou ratifikáciou článkov 8 a 17 Európskej sociálnej charty, ktoré zaručujú právo zamestnaných žien na ochranu a právo matky a dieťaťa na sociálnu a ekonomickú ochranu.

39) Slovenská republika je viazaná chrániť ženy aj dohovormi Medzinárodnej organizácie práce (MOP). Bod 1 článku 11 Dohovoru je obsiahnutý v dohovoroch MOP nasledovne:

- o rovnakom odmeňovaní mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty č.100/1951 (č. 450/1990 Zb.)
- o diskriminácii v zamestnaní a povolani č. 111/1958 (č. 465/1990 Zb.)
- o nočnej práci žien zamestnaných v priemysle (č. 17/1991 Zb.)
- o zamestnaní žien pod zemou v baniach akéhokoľvek druhu č. 45/1935 (č. 441/1990 Zb.)

K článku 11, písm. f) Dohovoru:

40) Právo na ochranu zdravia a na bezpečné pracovné podmienky, vrátane ochrany poslanca ženy ako matky, je zabezpečené i počas výkonu trestu odňatia slobody a je to riešené osobitnými ustanoveniami zákona o výkone trestu odňatia slobody.

V snahe zvýšiť ochranu ženy je v rámci rekodifikácie Trestného zákona pripravovaná i nová skutková podstata trestného činu iného pohlavného zneužitia ženy ako súložou, ktorého sa dopustí páchatel', ktorý násilím alebo hrozbou bezprostredného násilia, inak ako súložou pohlavne zneužije ženu alebo využije stav jej bezbrannosti k tomu, aby ju pohlavne zneužil.

K článku 11, ods. 1, písm. d) Dohovoru:

41) V oblasti odmeňovania vo verejnom i súkromnom sektore bol po roku 1995 prijatý zákon NR SR č. 90/1996 Z.z. o minimálnej mzde v znení zákona NR SR č. 366/1997 Z.z.

K čl. 11, bodu 3 Dohovoru:

42) Od 1.1.1997 platí v SR zákon NR SR č. 387/1996 Z.z. o zamestnanosti, ktorý nahradil zákon č. 1/1991 Zb. o zamestnanosti v znení neskorších predpisov, zákon SNR č. 83/1991 Zb. o pôsobnosti orgánov SR pri zabezpečovaní politiky zamestnanosti v znení neskorších predpisov a zákon NR SR č. 10/1993 Z.z. o fonde zamestnanosti SR. Prijatie nového zákona o zamestnanosti si vyžiadalo vývoj na trhu práce a vývoj trhových podmienok všeobecne za obdobie 1991 - 1996.

K čl. 12, bod 1 Dohovoru:

43) Je zabezpečený už v článku 40 Ústavy SR, ktorý zaručuje právo na dostupnosť zdravotnej starostlivosti podľa zákona pre všetkých bez rozdielu pohlavia. Povinné zdravotné poistenie zabezpečuje všetkým voľný prístup k potrebnej zdravotnej starostlivosti, pričom poistné za ekonomicky neaktívnych obyvateľov platí štát. Základnú zdravotnú starostlivosť pre všetkých poskytujú lekári primárnej zdravotnej starostlivosti. Ženy v otázkach reprodukčného zdravia, plánovaného rodičovstva, starostlivosti v tehotenstve a v popôrodnom období využívajú služby gynekológov primárnej zdravotnej starostlivosti. V prípade potreby všetci využívajú služby lekárov - špecialistov alebo nemocničnú starostlivosť.

K čl. 12, bod 2 Dohovoru:

44) Absolútna väčšina pôrodov je uskutočňovaná v nemocniciach za pomoci vyškolených odborníkov. Počas celého tehotenstva má žena možnosť využívať pomoc a poradenstvo v rámci dispenzárnej starostlivosti u gynekológa. Komplexná zdravotná starostlivosť zahŕňa aj onkologickú prevenciu a prevenciu sexuálne prenosných ochorení. V rámci plánovaného rodičovstva má žena voľný prístup k antikoncepcii, príp. prerušeniu tehotenstva a opačne k IVF. Počty potratov majú klesajúcu tendenciu.

K článku 13 Dohovoru:

45) Inštitút prídavkov na deti ako štátnej sociálnej dávky je v SR uzákonený od 1. septembra 1994 zákonom č. 193/1994 Z.z. o prídavkoch na deti a o príplatku k prídavkom na deti v znení zákona NR SR č. 134/1995 Z.z. V zmysle tohto zákona štát garantuje vyplatenie prídavkov na deti každému žiadateľovi o ich výplatu v prípade, ak budú splnené zákonné podmienky pre nárok na prídavky na deti.

Jednou z podmienok pre nárok na prídavky na deti v SR je trvalý pobyt žiadateľa o prídavky na deti, ako aj nezaopatreného dieťaťa, na ktoré sa nárok na prídavky na deti uplatňuje, na území SR. V prípade, ak žiadateľ je cudzincom, musí mať v čase posudzovania nároku na prídavky na deti trvalý pobyt na území SR v trvaní minimálne 1 roka. Dĺžka trvania trvalého pobytu 1 rok sa nevyžaduje u tých cudzincov, ktorí majú trvalý pobyt na území SR a bol im udelený v SR „štatút utečenca“. Uplatnenie podmienky trvalého pobytu v SR s prihliadnutím na občanov členských štátov EÚ zamestnaných v SR znamená, že danú podmienku pre nárok na PND by splnili len vtedy, ak by v SR mali dobu trvalého pobytu najmenej 1 rok v čase posudzovania tohto nároku. V prípade, že žiadateľ o výplatu PND s trvalým pobytom v SR, resp. poberateľ PND sa prechodne zdržuje v cudzine dlhšie ako 1 rok, alebo ak sa nezaopatrené dieťa, na ktoré sa nárok na PND vzťahuje a zdržuje sa v cudzine dlhšie ako 1 rok, nárok na PND nevzniká.

Ďalšou zákonnou podmienkou na nárok na PND v zmysle citovaného zákona je posudzovanie príjmu rodičov, resp. manželov a ich nezaopatrených detí (spoločne posudzované osoby) za predchádzajúci kalendárny rok vo väzbe na 1,5, resp. 2- násobok životného minima spoločne posudzovaných osôb. V prípade, že spoločne posudzovaná osoba mala príjem v cudzej mene, takýto príjem sa pre účely PND prepočítava na tuzemskú menu v SR podľa výmenných kurzov NBS platných posledný deň príslušných kalendárnych mesiacov.

Podmienky pre nárok na PND v zmysle súčasne platnej legislatívy v oblasti PND sú pre všetkých žiadateľov o ich výplatu rovnaké na celom území SR, bez ohľadu na ich štátne občianstvo, pričom nie je možné z nich povoľovať žiadne výnimky.

K článku 16, ods. 1 Dohovoru:

46) Súbežne s transformáciou systému sociálneho zabezpečenia vláda SR prijala aj novú koncepciu štátnej rodinnej politiky.

Základnými strategickými cieľmi štátnej rodinnej politiky sú:

- dosiahnutie relatívnej ekonomickej nezávislosti rodín ako základu ich občianskej nezávislosti a uplatnenia ich zodpovednosti a voľby vlastnej budúcnosti;
- úspešnosť rodín v realizácii svojich funkcií;
- stabilita a sociálna kvalita manželských a rodičovských vzťahov v zmysle rovnoprávnosti a spoločnej deľby rodinných rolí;
- vytváranie optimálnych podmienok na sebareprodukciu spoločnosti;
- prijímanie takých opatrení, ktoré umožnia dôsledne uplatňovať princíp voľby, resp. zlučiteľnosti pri rozhodovaní sa rodiča pre rodičovskú, resp. pracovnú rolu.

Štátna rodinná politika pri aplikácii princípu subsidiarity predstavuje zodpovednosť štátu pri vytváraní rámcových ekonomických, daňových, legislatívnych a sociálnych podmienok rodinám, aby v ich rámci mohli uplatniť svoju zodpovednosť za seba a svojich členov a pre voľbu vlastných životných stratégií a preferencií.

Rodina je aj najvýznamnejším adresátom štátnej sociálnej podpory a sociálnej pomoci. Štát a ďalšie subjekty budú cielene a diferencovane poskytovať podporu rodinám s deťmi a bezdetným rodinám nachádzajúcim sa v určitých, štátom vymedzených, životných udalostiach tak, aby v súlade s Ústavou SR garantovanými právami nedochádzalo k nežiaducemu poklesu životnej úrovne občana alebo rodiny.

Zásadu rovnoprávneho postavenia muža a ženy vo všetkých rodinných vzťahoch dôsledne vykonáva zákon o rodine (č. 94/1963 Zb. v znení neskorších predpisov):

Právo na vstup do manželstva je rovnaké pre ženy ako pre mužov. Je to predovšetkým plnoletosť občana, ktorý chce uzavrieť manželstvo, t.j. 18 rokov.

Pre uzavieranie manželstva je rozhodujúca skutočnosť, že manželstvo sa uzaviera na základe dobrovoľného rozhodnutia muža a ženy, že chcú byť manželmi (§ 1 citovaného zákona) bez ohľadu na rasu, národnosť, náboženské vyznanie a pod. Pokiaľ ide o uzavieranie manželstva s cudzincom, tu sa uplatňujú ustanovenia § 19 a 20 zákona č. 97/1963 Zb. o medzinárodnom práve súkromnom a procesnom v znení neskorších predpisov, t.j., že spôsobilosť osoby uzavrieť manželstvo, ako aj podmienky pre jeho platnosť sa spravujú právom štátu, ktorého je táto osoba príslušníkom a forma uzavretia manželstva právom štátu, kde sa manželstvo uzaviera.

Podľa § 4 Zákona o rodine manželstvo sa uzatvára súhlasným vyhlásením muža a ženy pred orgánom štátu alebo orgánom registrovanej cirkvi alebo náboženskej spoločnosti, že spolu vstupujú do manželstva. Bez ohľadu na to, pred ktorým orgánom sa manželstvo uzavrie, zapíše sa v každom prípade do knihy manželstiev (matriky) vedenej orgánom štátu (v súčasnosti okresným úradom).

Muž a žena majú v manželstve rovnaké práva a rovnaké povinnosti, vrátane práva zvoliť si rodinné priezvisko, ktoré budú používať po uzavretí manželstva (§ 8 citovaného zákona). Naše právo nepripúšťa nadradenosť muža nad ženou, ani vo vzájomnom vzťahu medzi manželmi. Práva a povinnosti manželov vznikajú uzavretím manželstva a zanikajú až zánikom manželstva.

K článku 16, ods. 2 Dohovoru:

47) Toto opatrenie je zakotvené v § 13 Zákona o rodine. Manželstvo nemôže uzavrieť osoba maloletá, t.j. osoba, ktorá nedovŕšila vek 18 rokov. Výnimočne, ak je to v súlade so spoločenským účelom manželstva, môže súd povoliť uzavretie manželstva maloletej osobe staršej ako 16 rokov. U maloletého mladšieho ako 16 rokov manželstvo nevznikne.